

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi maa-alueilla tapahtuvien öljyvahinkojen torjumisesta annetun lain muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Lakiin ehdotetaan tehtäväksi ympäristöhallinnon uudistuksesta sekä kunnallislainsäädännön ja pelastustoimen lainsäädännön uudistuksista johtuvat viranomaisten tehtäviä koskevat muutokset.

Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä heinäkuuta 2000.

YLEISPERUSTELUT

1. Nykytila

1.1. Lainsäädäntö

Maa-alueilla tapahtuvien öljyvahinkojen torjunnasta ja alusten aiheuttamien öljyvahinkojen torjunnasta on säädetty erikseen. Alusten aiheuttaman vesien pilaantumisen ehkäisemisestä annettu laki (300/1979), jäljempänä alusjätelaki, sisältää aluksille ja niiden toiminnalle asetettavien ympäristönsuojeluvaatimusten lisäksi säännökset alusten aiheuttamien öljyvahinkojen torjunnasta. Maa-alueiden osalta säännökset sisältyvät maa-alueilla tapahtuvien öljyvahinkojen torjumisesta annettuun lakiin (378/1974), jäljempänä maa-alueiden öljyvahinkolaki. Molempia lakeja on muutettu useita kertoja. Näiden kahden lain nojalla on annettu asetus öljyvahinkojen torjunnasta (636/1993).

Öljyvahinkojen torjuntaa koskevissa laeissa säädetään valtion ja kunnan viranomaisten tehtävistä ja torjuntaviranomaisten toimivaltuuksista öljyvahinkojen torjunnassa. Kunnan on alueellaan huolehdittava sekä maa-alueella tapahtuvien että alusten aiheuttamien öljyvahinkojen torjumisesta. Isohkoissa ja usean kunnan alueelle ulottuvissa vahingoissa kunnat toimivat yhteistyössä keskenään ja niillä on oikeus saada apua valtion viranomaisilta. Valtion viranomaiset vastaavat aavalla selällä ja kansainvälisillä merialueilla

tapahtuvien öljyvahinkojen torjunnasta.

Laissa ja asetuksessa olevien säännösten lisäksi eri viranomaisten tehtävistä ja torjuntatoimien käytännön organisoinnista määrätään kuntien öljyvahinkojen torjuntasuunnitelmissa ja alueellisissa alusöljyvahinkojen torjunnan yhteistoimintasuunnitelmissa.

Maa-alueiden öljyvahinkolain mukaan öljyvahinkojen torjunnan ylin johto ja valvonta kuuluu ympäristöministeriölle ja vesi- ja ympäristöhallitus (nykyisin Suomen ympäristökeskus) ohjaa ja valvoo öljyvahinkojen torjunnan yleistä järjestämistä ja kehittämistä. Vesi- ja ympäristöpiiri (nykyisin alueellinen ympäristökeskus) ohjaa ja valvoo kunnan ja öljyvaraston omistajan velvollisuudeksi säädetyn öljyvahinkojen torjunnan järjestämistä ja osallistuu tarvittaessa öljyvahingon torjuntaan.

Vesi- ja ympäristöhallitus muuttui 1 päivästä maaliskuuta 1995 Suomen ympäristökeskukseksi ja vesi- ja ympäristöpiirit tulivat osaksi perustettuja alueellisia ympäristökeskuksia. Ympäristöhallinnosta annetun lain (55/1995) 11 §:n 5 momentin mukaan alueellinen ympäristökeskus ja Suomen ympäristökeskus vastaavat toimialaansa kuuluvista, muussa lainsäädännössä vesi- ja ympäristöpiirin tai vastaavasti vesi- ja ympäristöhallituksen tehtäväksi säädettyistä asioista, ellei ympäristöhallinnosta annetussa laissa tai muussa laissa toisin säädetä.

1.2. Nykytilan arviointi

Maa-alueilla tapahtuvien öljyvahinkojen torjunnasta vastaavat käytännössä kuntien palokunnat. Alueelliset ympäristökeskukset eivät ole lain voimassaoloaikana ottaneet kertaakaan lain sallimaa torjuntatöiden johtovastuuta itselleen. Ympäristökeskusten asian tuntijat ovat kylläkin monessa tapauksessa antaneet asiantuntija-apua kunnan palopäällikölle öljyvahingon torjunnassa ja vahingon ympäristövaikutusten arvioimisessa.

Kuntien yhteistoiminta pelastustoimissa on oleellisesti lisääntynyt vuodesta 1974, jolloin laki maa-alueilla tapahtuvien öljyvahinkojen torjumisesta säädettiin. Uudessa pelastustoimilaissa (561/1999) säädetään ympäristövahinkojen torjunta yhdeksi pelastustoimen tehtävistä. Kuntalaissa (365/1995) ja pelastustoimilaissa säädetään lisäksi kuntien välisen yhteistyön perusteista ja käytännön toteuttamisesta. Näin ollen tarve säännellä näitä seikkoja öljyvahinkojen torjuntaa koskevissa erityislaeissa on oleellisesti vähentynyt. Erityislaissa ei myöskään ole enää tarpeen säätää yksityiskohtaisesti kunnan eri toimielinten toimivallasta.

Maa-alueilla tapahtuvien öljyvahinkojen torjumista koskevan lainsäädännön suurin merkitys onkin nykyisin se, että kunnat voivat saada valtion talousarvion ulkopuolisesta öljysuojarahastosta täysimääräisen korvauksen vahvistelun öljyvahinkojen torjuntasuunnitelman mukaisiin hankinta-, koulutus- ja ylläpitomenoihin samoin öljyvahinkojen torjuntakustannuksiin.

2. Keskeiset ehdotukset

Maa-alueiden öljyvahinkolakiin ehdotetaan sisällytettäväksi valtion ympäristöhallinnon uudistamisesta sekä kunnallislainsäädännön ja pelastustoimen lainsäädännön uudistamisesta johtuvat muutokset. Tämän johdosta olisi muutettava lain 2, 5, 6 ja 8 §:ää.

3. Esityksen vaikutukset

Esityksellä ei ole vaikutuksia viranomaisten tehtäviin, koska ehdotetut muutokset ovat luonteeltaan teknisiä ja vastaavat valtion ympäristöhallinnossa jo toteutettuja muutoksia.

Esitys merkitsee kuntien osalta hallintome-

nettelyjen selkiytymistä ja yksinkertaistamista verrattuna voimassa olevan lain yksityiskohtaiseen sääntelyyn.

Ehdotuksella ei ole suoranaisia taloudellisia vaikutuksia.

Ehdotuksella ei ole varsinaisia ympäristövaikutuksia.

4. Asian valmistelu

Valtion ympäristöhallinto järjestettiin uudestaan 1 päivänä maaliskuuta 1995 voimaan tulleella ympäristöhallinnosta annetulla lailla. Kyseisen lainsäädäntöuudistuksen valmistelussa oli päädytty siihen, että Suomen ympäristökeskus vastaisi pääosin niistä öljyvahinkojen torjunnan järjestämiseen ja kehittämiseen kuuluvista tehtävistä, joista aikaisemmin vastasi vesi- ja ympäristöhallitus. Ympäristöhallinnon uudistusta koskevassa hallituksen esityksessä (HE 241/1994 vp) ei kuitenkaan otettu kantaa öljyvahinkojen torjunnan järjestelyihin, koska saman aikaisesti oli vireillä ympäristövahinkojen torjunnan siirtäminen sisäasiainministeriön hallinnonalalle.

Esitys öljyntorjuntaan liittyvien tehtävien siirrosta sisäasiainministeriön hallinnonalalle sisältyi valtion vuoden 1995 talousarvioesitykseen ja hallitus antoi eduskunnalle siihen liittyvän esityksen öljyvahinkojen torjuntaa koskevan lainsäädännön muuttamisesta (HE 334/1994 vp). Eduskunta kuitenkin hylkäsi esityksen. Vastauksessaan eduskunta edellytti, että hallitus selvittää, onko tarkoituksenmukaista yhdistää kemikaalivahinkojen ja öljyvahinkojen torjuntaa koskeva säännöstö ja korvausraho.

Esitys on valmisteltu virkatyönä ympäristöministeriössä. Valmistelun aikana on neuvoteltu sisäasiainministeriön, Suomen ympäristökeskuksen ja Suomen Kuntaliiton kanssa.

5. Muita esitykseen vaikuttavia seikkoja

Hallitus antoi 13 päivänä maaliskuuta 2000 eduskunnalle esityksen laiksi aluksista aiheutuvan vesien pilaantumisen ehkäisemisestä annetun lain muuttamisesta (HE 14/2000 vp). Siinä esittiin tehtäväksi mainittuun lakiin muun ohella viranomaisten tehtäviä koskevat vastaavat muutokset. Eduskunta hyväksyi hallituksen esityksen 3 päivänä toukokuuta 2000 (EV 50/2000 vp).

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Laki maa-alueella tapahtuvien öljyvahinkojen torjumisesta

2 §. Pykälän 3 momentiksi ehdotetaan liittäväksi viittaussäännös uuteen pelastustoilakiin (561/1999). Kuntien palokunnat ja pelastuslaitokset toimivat poikkeuksetta kunnallisena öljyvahinkojen torjuntaviranomaisena. Näin ollen on luontevaa, että öljyvahinkojen torjunnassa noudatetaan samoja periaatteita ja menettelyjä kuin muussa pelastustoimessa. Maa-alueella tapahtuvien öljyvahinkojen torjuntaan tulisivat sovellettavaksi lähinnä pelastustoilain kuntien yhteistoimintaa koskevan 3 luvun 11 § pelastustoimen aluejaosta, 12 § aluepalopäälliköistä, pelastustoimen valmiutta koskevan 4 luvun 15 § kunnan pelastustoimen valmiustasosta, sekä pelastustointia koskevan 10 luvun 46 § pelastustoimen johtamisesta, 47 § pelastustoimen johtajan toimivaltuuksista ja 48 § velvollisuudesta osallistua pelastustoimintaan.

5 §. Pykälän 1—3 momenttiin tehtäisiin ympäristöhallintolaista johtuvat tekniset muutokset.

Kuntien öljyvahinkojen torjuntasuunnitelmien hyväksymismenettelyyn tehtäisiin samalla kuntalaista johtuvat muutokset. Laissa ei enää säädettäisi mikä kunnan toimielin hyväksyy suunnitelman. Koska kunta saa pääsääntöisesti täyden korvauksen vahvistetun öljyvahinkojen torjuntasuunnitelman mukaisista hankinta- ja käyttömenoista, kunnan olisi saatettava suunnitelma valtion viranomaisen, alueellisen ympäristökeskuksen, vahvistettavaksi.

Samalla poistettaisiin 5 §:n 3 momentissa oleva kuntien velvoite saada valtion viranomaisen hyväksyntä yhteistoimintaansa.

6 §. Pykälän 1 momenttiin tehtäisiin ympäristöhallintolaista johtuvat muutokset. Samalla esitetään poistettavaksi alueelliselta ympäristökeskukselta mahdollisuus nimetä torjuntatöiden johtaja. Tämä ei kuitenkaan poistaisi ympäristökeskuksen velvollisuutta tarvittaessa osallistua kunnan pyynnöstä öljyvahingon torjuntatöihin.

8 §. Pykälän 1 momenttiin tehtäisiin ympäristöhallintolaista johtuvat muutokset. Samalla siitä poistettaisiin tarpeettomaksi käyneet kuntien yhteistoimintaa vaikeuttavat säädökset. Samalla esitetään 6 §:n muutosta vastaten poistettavaksi alueelliselta ympäristökeskukselta mahdollisuus ottaa öljyvahingon torjunta vastuulleen ja nimetä torjuntatöiden johtaja. Tämä ei kuitenkaan poistaisi ympäristökeskuksen velvollisuutta tarvittaessa osallistua kunnan pyynnöstä öljyvahingon torjuntatöihin.

2. Alemmanasteiset säännökset

Öljyvahinkojen torjunnasta annettuun asetukseen (636/1993) on tarkoitus tehdä tämän lakiehdotuksen ja alusjätelain muutoksen edellyttämät muutokset ja lisäykset.

3. Voimaantulo

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivästä heinäkuuta 2000 samanaikaisesti aluksista aiheutuvan vesien pilaantumisen ehkäisemisestä annetun lain muuttamisesta annettavan lain kanssa.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

maa-alueilla tapahtuvien öljyvahinkojen torjumisesta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan maa-alueilla tapahtuvien öljyvahinkojen torjumisesta 24 päivänä toukokuuta 1974 annetun lain (378/1974) 5 §:n 1 — 3 momentti, 6 §:n 1 momentti ja 8 §:n 1 momentti, sellaisena kuin niistä on 5 §:n 1 momentti laissa 205/1987, sekä
lisätään 2 §:ään uusi 4 momentti seuraavasti:

2 §

Maa-alueilla tapahtuvien öljyvahinkojen torjumisesta on lisäksi soveltuvin osin voimassa, mitä pelastustoimilaisissa (561/1999) säädetään kuntien yhteistoiminnasta, pelastustoimen valmiudesta ja pelastustoiminnasta.

5 §

Tässä laissa tarkoitettujen öljyvahinkojen torjunnan ylin johto ja valvonta kuuluu ympäristöministeriölle. Suomen ympäristökeskus ohjaa ja valvoo torjunnan yleistä järjestämistä ja kehittämistä. Alueellinen ympäristökeskus ohjaa ja valvoo kunnan sekä öljyvaraston omistajan velvollisuudeksi säädetyn öljyvahinkojen torjunnan järjestämistä sekä tarvittaessa osallistuu torjuntaan.

Kunnan on huolehdittava alueellaan öljyvahinkojen torjunnasta. Kunnalla on oltava öljyvahinkojen torjuntasuunnitelma sekä nimetty viranomainen, joka on vastuussa tässä laissa tarkoitettujen öljyvahinkojen torjunnan järjestämisestä ja johtamisesta kunnan alueella. Kunnan hyväksymä torjuntasuunnitelma on saatettava alueellisen ympäristökeskuksen vahvistettavaksi.

Kunta voi sopia 2 momentissa tarkoitetun velvollisuuden täyttämisestä yhteistoiminnassa naapurikuntien tai 4 §:n 2 momentissa tarkoitettujen öljyn varastoijien kanssa.

6 §

Tässä laissa tarkoitettuja öljyvahinkojen torjuntaviranomaisia ovat edellä 5 §:ssä tarkoitetut valtion ja kunnan viranomaiset sekä kunnallista torjuntahenkilöstöä torjuntatehtävässä johtava henkilö.

8 §

Jos öljyvahinko tai sen leviämisen vaara on niin suuri, että öljyvahinkojen torjuntaviranomaisten käytössä oleva henkilöstö tai kalusto ei riitä sen tehokkaaseen torjumiseen tai ehkäisyyn, on kunnan torjuntaviranomaisilla oikeus määrätä sen, jolla on torjuntakalustoa tai -tarvikkeita taikka niiden käyttöön perehtynyttä henkilöstöä, asettamaan nämä torjuntaviranomaisten käyttöön.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 2000 .

Helsingissä 26 päivänä toukokuuta 2000

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Ympäristöministeri Satu Hassi

Laki

maa-alueilla tapahtuvien öljyvahinkojen torjumisesta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan maa-alueilla tapahtuvien öljyvahinkojen torjumisesta 24 päivänä toukokuuta 1974 annetun lain (378/1974) 5 §:n 1—3 momentti, 6 §:n 1 momentti ja 8 §:n 1 momentti, sellaisena kuin niistä on 5 §:n 1 momentti laissa 205/1987, sekä

lisätään 2 §:ään uusi 4 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

2 §

Maa-alueilla tapahtuvien öljyvahinkojen torjumisesta on lisäksi soveltuvin osin voimassa, mitä pelastustoimilaisissa (561/1999) säädetään kuntien yhteistoiminnasta, pelastustoimen valmiudesta ja pelastustoiminnasta.

5 §

Tässä laissa tarkoitettujen öljyvahinkojen torjunnan ylin johto ja valvonta kuuluu ympäristöministeriölle. Vesi- ja ympäristöhallitus ohjaa ja valvoo torjunnan yleistä järjestämistä ja kehittämistä. Vesi- ja ympäristöpiiri ohjaa ja valvoo kunnan sekä öljyvaraston omistajan velvollisuudeksi säädetyn öljyvahinkojen torjunnan järjestämistä sekä tarvittaessa osallistuu torjuntaan.

Kunnan on huolehdittava alueellaan öljyvahinkojen torjunnasta. Kunnalla on oltava *kunnanvaltuuston hyväksymä* öljyvahinkojen torjuntasuunnitelma sekä nimetty viranomainen, joka on vastuussa tässä laissa tarkoitettujen öljyvahinkojen torjunnan järjestämisestä ja johtamisesta kunnan alueella. Valtuuston hyväksymä torjuntasuunnitelma on alistettava vesipiirin vesitoimiston vahvistettavaksi. *Vesipiirin vesitoimiston on kiinnitettävä erityistä huomiota siihen, onko kalusto tarpeellinen ja tarkoituksenmukainen samoin kuin onko torjuntahenkilöstön koulutus järjestetty olosuhteiden vaatimalla tavalla välttäen tarpeettomia kustannuksia.*

Kunta voi, *saatuuaan siihen vesipiirin vesitoimiston suostumuksen, sopia edellä 2 momentissa tarkoitettun velvollisuuden täyttämi-*

5 §

Tässä laissa tarkoitettujen öljyvahinkojen torjunnan ylin johto ja valvonta kuuluu ympäristöministeriölle. *Suomen ympäristökeskus* ohjaa ja valvoo torjunnan yleistä järjestämistä ja kehittämistä. *Alueellinen ympäristökeskus* ohjaa ja valvoo kunnan sekä öljyvaraston omistajan velvollisuudeksi säädetyn öljyvahinkojen torjunnan järjestämistä sekä tarvittaessa osallistuu torjuntaan.

Kunnan on huolehdittava alueellaan öljyvahinkojen torjunnasta. Kunnalla on oltava öljyvahinkojen torjuntasuunnitelma sekä nimetty viranomainen, joka on vastuussa tässä laissa tarkoitettujen öljyvahinkojen torjunnan järjestämisestä ja johtamisesta kunnan alueella. *Kunnan hyväksymä torjuntasuunnitelma on saatettava alueellisen ympäristökeskuksen vahvistettavaksi.*

Kunta voi sopia 2 momentissa tarkoitettun velvollisuuden täyttämistä yhteistoiminnassa naapurikuntien tai 4 §:n 2 momentissa

Voimassa oleva laki

sestä yhteistoiminnassa naapurikuntien tai 4 §:n 2 momentissa tarkoitettujen öljyn varastojien kanssa.

6 §

Tässä laissa tarkoitettuja öljyvahinkojen torjuntaviranomaisia ovat edellä 5 §:ssä tarkoitettut valtion ja kunnan viranomaiset sekä kunnallista torjuntahenkilöstöä torjuntatehtävässä johtava henkilö ja vesipiirin vesitoimiston määräämä torjuntatyön johtaja.

8 §

Milloin öljyvahinko tai sen leviämisen vaara on niin suuri, että öljyvahinkojen torjuntaviranomaisten käytössä oleva henkilöstö tai kalusto ei riitä sen tehokkaaseen torjumiseen tai ehkäisyyn, on kunnan torjuntaviranomaisilla tai, mikäli on kysymys toisen kunnan torjuntakaluston tai -henkilöstön käytöstä, asianomaisen vesipiirin vesitoimistolla oikeus määrätä sen, jolla on torjuntakalustoa tai -tarvikkeita taikka niiden käyttöön perehtynyttä henkilöstöä, asettamaan nämä torjuntaviranomaisten käyttöön. Vesipiirin vesitoimisto voi tarvittaessa ottaa tehtäväkseen myös torjuntatoimenpiteiden johtamisen ja määrätä torjuntatyön johtajan.

Ehdotus

tarkoitettujen öljyn varastojien kanssa.

6 §

Tässä laissa tarkoitettuja öljyvahinkojen torjuntaviranomaisia ovat edellä 5 §:ssä tarkoitettut valtion ja kunnan viranomaiset sekä kunnallista torjuntahenkilöstöä torjuntatehtävässä johtava henkilö.

8 §

Jos öljyvahinko tai sen leviämisen vaara on niin suuri, että öljyvahinkojen torjuntaviranomaisten käytössä oleva henkilöstö tai kalusto ei riitä sen tehokkaaseen torjumiseen tai ehkäisyyn, on kunnan torjuntaviranomaisilla oikeus määrätä sen, jolla on torjuntakalustoa tai -tarvikkeita taikka niiden käyttöön perehtynyttä henkilöstöä, asettamaan nämä torjuntaviranomaisten käyttöön.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta
200 .